

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Aby twierdzenie strony zostało uznane przez sąd, strona twierdząca musi je udowodnić za pośrednictwem wszelkich dopuszczalnych środków dowodowych przewidzianych przez prawo. Oznacza to, że istnieje grupa różnego rodzaju czynności procesowych podzielonych na kategorie w zależności od etapu postępowania sądowego.

W art. 153 kodeksu postępowania cywilnego (GPK) ustanowiono obowiązek udowodnienia wszelkich spornych faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy oraz związków między tymi faktami, zaś w art. 154 GPK nałóżono na każdą ze stron obowiązek ustalenia faktów, na których opierają się jej twierdzenia i zarzuty.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Zgodnie z obecnie obowiązującym prawem krajowym dowodzenia nie wymagają fakty, co do których istnieje domniemanie prawne. Takie domniemania mogą zostać obalone we wszystkich przypadkach, z wyjątkiem przypadków, w których jest to zakazane przez prawo (art. 154 ust. 2 GPK).

Ponadto dowodu nie wymagają fakty powszechnie znane i znane sądomi urzędowo, na które sąd musi zwrócić uwagę stron (art. 155 GPK).

W związku z tym na początku rozprawy sąd musi sporządzić wykaz faktów wymagających udowodnienia, wskazując strony zobowiązane do przeprowadzenia dowodu oraz określając, na kim spoczywa ciężar dowodu. Sąd rozpatruje również wnioski dowodowe złożone przez strony oraz dopuszcza przeprowadzenie istotnych, dopuszczalnych i koniecznych dowodów (art. 146 GPK).

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Fakty, na których oparte są twierdzenia stron, należy udowodnić za pomocą odpowiednich środków dowodowych przewidzianych przez prawo. Sąd musi ocenić każdy dowód, aby ustalić jego wagę dla sprawy (np. różnica między dokumentem urzędowym a prywatnym).

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

W toku postępowania dowody przeprowadza się na pisemny wniosek strony lub na wniosek zgłoszony ustnie podczas rozprawy zgodnie z zasadą dyspozycyjności.

Jeżeli jednak sąd uzna, że określone dowody są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, może postanowić o ich przeprowadzeniu z urzędu.

We wniosku dowodowym strona wskazuje fakty oraz środki dowodowe, za pomocą których zostaną one udowodnione.

We wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka strona musi podać pytania, jakie zostaną zadane świadkowi, jego imię i nazwisko oraz adres, a także wnioskowaną przez stronę datę przesłuchania świadka.

Wniosek o przesłuchanie strony przeciwnej musi zawierać pytania, jakie zostaną zadane stronie przeciwnej.

We wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego należy wskazać zakres wiedzy specjalistycznej biegłego, przedmiot opinii biegłego oraz jej cel.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

W przypadku uwzględnienia wniosku dowodowego sąd wydaje postanowienie, wyznaczając termin na przeprowadzenie dowodu. Bieg tego terminu rozpoczyna się w dniu rozprawy, podczas której został wyznaczony, również w przypadku strony, która nie stawiła się przed sądem pomimo prawidłowego wezwania.

Zgodnie z art. 131 ust. 3 GPK oraz z art. 127 ust. 2 GPK strony mają obowiązek wskazać dowody oraz konkretne okoliczności, które udowadniają na podstawie tych dowodów, a także przedstawić wszystkie dowody z dokumentów, jakimi dysponują, w chwili składania wniosku oraz w chwili otrzymania odpowiedzi strony przeciwnej.

Zgodnie z art. 158 GPK, jeżeli zajdzie wątpliwość lub zaistnieje szczególna przeszkoda utrudniająca zgromadzenie określonych dowodów, sąd może wyznaczyć termin na zgromadzenie dowodów i przystąpić do rozpoznania sprawy bez takich dowodów w przypadku ich nieprzedstawienia w wyznaczonym terminie. Dowód można przeprowadzić na późniejszym etapie postępowania, pod warunkiem że nie doprowadzi to do nadmiernej przewlekłości postępowania.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Sąd może odrzucić wniosek dowodowy w drodze specjalnego postanowienia, jeżeli fakty, które strona chce udowodnić, nie mają istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy oraz w przypadku uchybienia terminu złożenia wniosku dowodowego. W przypadku złożenia przez stronę szeregu wniosków o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka w celu ustalenia danego faktu sąd może uwzględnić jedynie niektóre ze złożonych wniosków. W przypadku nieustalenia spornego faktu sąd wzywa pozostałych świadków (art. 159 GPK).

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

W kodeksie postępowania cywilnego przewidziano następujące środki dowodowe:

zeznania świadków uregulowane przepisami art. 163–174;

przesłuchanie stron;

potwierdzenie konkretnego faktu;

odpowiedzi na konkretne pytania;

wyjaśnienia stron uregulowane przepisami art. 175–177 GPK;

dowody z dokumentów uregulowane przepisami art. 178–194 GPK:

dokumenty urzędowe;

dokumenty prywatne.

Dowód z dokumentów mogą przedstawić obydwie strony, jego przedstawienie może jednak również zarządzić sąd. Dowód z dokumentów można przedstawić w wersji papierowej lub elektronicznej. W tym ostatnim przypadku sąd może zarządzić przedstawienie dokumentu w wersji elektronicznej oprócz jego wersji papierowej. Jeżeli strona przedstawia kopię dokumentu, sąd może jej nakazać przedstawienie również jego oryginału (art. 183 GPK).

Dokumenty przedstawia się co do zasady w języku bułgarskim. W przypadku przedstawienia dokumentów w języku obcym należy do nich dołączyć ich dokładne poświadczony tłumaczenie na język bułgarski.

Zgodnie z art. 187 GPK jeżeli sąd może bez trudu uzyskać dokumenty w formie papierowej, wystarczy wskazać miejsce, w którym zostały one opublikowane. Sąd może nakazać stronom lub osobom trzecim niebędącym uczestnikami postępowania przedstawienie określonych dowodów z dokumentów. Zgodnie z art. 190 i 192 GPK każda ze stron może wystąpić z takim wnioskiem do sądu, który rozstrzyga o dopuszczalności wniosku w świetle wszystkich dostępnych dowodów. Aby uzyskać dowód z dokumentów od osoby trzeciej, należy złożyć do sądu odpowiedni wniosek na piśmie. Odpis wniosku udostępnia się odpowiedniej osobie trzeciej.

Chociaż na stronach ciąży obowiązek prawny polegający na przedstawieniu dowodów, mogą one odmówić jego wykonania, jeżeli dokument dotyczy życia osobistego ich samych lub członka ich rodziny lub jeżeli przedstawienie dowodu naraziłoby je na hańbę lub odpowiedzialność karną. W tej sytuacji w przypadku spełnienia określonych przesłanek sąd może nakazać stronie przedstawienie wyciągu z tego dokumentu.

Zgodnie z prawem krajowym strony mogą zaprzeczyć prawdziwości dokumentu przedstawionego przez stronę przeciwną, lecz najpóźniej do chwili otrzymania odpowiedzi na pozew. W przypadku przeprowadzenia dowodu z dokumentu podczas rozprawy należy go zakwestionować przed zakończeniem rozprawy. Jeżeli strona przeciwna oświadczy, że chce wykorzystać zakwestionowany dokument, sąd zleca badanie jego prawdziwości. Ciężar dowodu spoczywa na stronie zaprzeczającej prawdziwości dokumentu. Jeżeli zakwestionowany dokument nie jest opatrzony podpisem strony zaprzeczającej jego prawdziwości, ciężar dowodu spoczywa na stronie, która przedstawiła dokument. Po zakończeniu badania prawdziwości zakwestionowanego dokumentu sąd rozstrzyga o jego prawdziwości lub fałszywości. Sąd może uwzględnić to ustalenie w swoim orzeczeniu w sprawie (art. 193 i 194 GPK); dowody z opinii biegłych uregulowane przepisami art. 195–203 GPK:

Sąd powołuje biegłych na wniosek stron lub z urzędu. Biegli wydają opinię na co najmniej tydzień przed wyznaczonym terminem rozprawy, podczas której dowód z opinii biegłego ma zostać dopuszczony.

W przypadku podważenia wniosków zawartych w opinii biegłego sąd może powołać kolejnego biegłego lub kolejnych biegłych. Sąd może również zwrócić się do biegłego o wyjaśnienie wydanej opinii lub o wydanie drugiej opinii w danej kwestii;

dowody z oględzin rzeczy i osób uregulowane przepisami art. 204–206 GPK:

Sąd może – na wniosek stron lub z urzędu – zarządzić oględziny ruchomości lub nieruchomości lub oględziny osób z udziałem świadków i wyznaczonych przez sąd biegłych lub bez ich udziału.

Oględziny rzeczy i osób stanowią metody gromadzenia i oceny dowodów. Przeprowadza je sąd w pełnym składzie, przy czym można delegować to zadanie na rzecz sądu lub inny sąd.

Sąd powiadamia strony o terminie i miejscu oględzin. Z oględzin sporządza się protokół, w którym wskazuje się ustalenia dokonane podczas oględzin, wyjaśnienia przedstawione przez biegłych oraz zeznania złożone przez świadków przesłuchanych na miejscu oględzin.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Sąd przeprowadza dowód z zeznań świadków poprzez ich przesłuchanie. Zeznania świadków składane na piśmie są niedopuszczalne. Opinię biegłego składa się na piśmie na co najmniej tydzień przed wyznaczonym terminem rozprawy, a następnie zostaje ona odczytana w sądzie i dopuszczona jako dowód. Sąd i strony mogą zadawać biegłym pytania.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Zgodnie z krajowym prawem procesowym nie przypisuje się niektórym rodzajom dowodów większej wagi niż innym. Sąd ocenia każdy z dowodów oddzielnie, jak również wszystkie dowody łącznie, podczas oceny ustalonych faktów, które stanowią podstawę prawną powództwa.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

W niektórych przypadkach wyraźnie określonych w przepisach, na przykład w przypadku ustalenia dokonania czynności prawnych, w odniesieniu do których zastrzeżono formę pisemną, dopuszczalny jest wyłącznie dowód z dokumentów. Nie dopuszcza się możliwości przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków w następujących przypadkach: zakwestionowania treści dokumentu urzędowego; ustalenia okoliczności, które należy potwierdzić dowodami wyłącznie w formie pisemnej; ustalenia zawarcia umów, których wartość przekracza kwotę 5000 BGN, chyba że umowę zawarto między małżonkami, wstępnymi lub zstępnymi w linii prostej, krewnymi do czwartego stopnia pokrewieństwa lub powinowatymi do drugiego stopnia powinowactwa; rozliczenia zobowiązań pieniężnych zaciągniętych na piśmie; ustalenia zawarcia pisemnych umów, których stroną jest strona wnosząca o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka, uczestnicząca w ich sporządzeniu, a także zmiany lub rozwiązania tych umów; zakwestionowania treści dokumentu urzędowego pochodzącego od strony.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Nikt nie może odmówić złożenia zeznań, chyba że został wyraźnie wyłączony z tego obowiązku na mocy przepisów.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Oprócz pełnomocników stron lub mediatorów w sporze następujące osoby mogą odmówić złożenia zeznań: wstępni lub zstępni stron w linii prostej pokrewieństwa, rodzeństwo, powinowaci w pierwszym stopniu powinowactwa, małżonkowie, byli małżonkowie lub osoby pozostające w konkubinacie (art. 166 GPK). Sąd ocenia zeznania świadka w świetle wszystkich okoliczności sprawy, biorąc pod uwagę wszelki interes, jaki świadek może mieć w rozstrzygnięciu danej sprawy.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Zgodnie z art. 163 GPK świadkowie mają obowiązek stawienia się przed sądem i złożenia zeznań. Jeżeli świadek posiada uzasadnione powody, by odmówić złożenia zeznań lub udzielenia odpowiedzi na niektóre pytania, musi podać te powody sądowi na piśmie przed rozpoczęciem rozprawy, podczas której ma złożyć zeznania, przedstawiając konieczne dowody potwierdzające (art. 167 GPK). Niezastosowanie się do wezwania do stawienia się przed sądem i niestawiennictwo przed sądem podlega karze grzywny, przy czym sąd może również zarządzić przymusowe doprowadzenie świadka przez policję sądową.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Wszystkie osoby, z wyjątkiem wymienionych w pkt 6 B, mogą składać zeznania, w tym osoby, które nie mają zdolności do czynności prawnych lub są zainteresowane wynikiem sporu. Sąd ocenia zeznania świadka, biorąc pod uwagę jego brak zdolności do czynności prawnych lub jego interes prawny w danej sprawie.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Sąd dopuszcza dowód z zeznań świadków na wniosek stron lub z urzędu. Wezwanie do stawienia się przed sądem doręcza się świadkowi na adres podany przez stronę wnoszącą o dopuszczenie dowodu z jego zeznań. Jeżeli adres jest błędny, sąd wyznacza stronie termin podania nowego adresu.

Każdy świadek, którego prawidłowo wezwano i który stawia się przed sądem, zostaje przesłuchany oddzielnie w obecności stron. Sąd może przesłuchać jednego świadka wielokrotnie. Sąd ocenia zeznania świadka w świetle wszystkich pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie. Zgodnie z art. 170 GPK

przed przesłuchaniem świadka sąd poucza go o odpowiedzialności za składanie fałszywych zeznań i zadaje mu pytania dotyczące jego osoby. Jeżeli sąd ma ku temu uzasadnione przesłanki, może przesłuchać świadka przed wyznaczonym terminem rozprawy lub przeprowadzić przesłuchanie poza budynkiem sądu. Strony wzywa się do stawienia na przesłuchaniu. W kodeksie postępowania cywilnego nie przewidziano możliwości przesłuchania świadka w drodze wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych. Jeżeli dowody należy zgromadzić w innym okręgu sądowym, sąd może delegować to zadanie na rzecz sądu rejonowego (*rayonen sad*) (art. 25 GPK).

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Dowody uzyskane w sposób niezgodny z prawem lub których fałszywość udowodniono w wyniku zaprzeczenia prawdziwości dokumentów nie są brane pod uwagę przy wydawaniu orzeczenia. Tego rodzaju dowody można wykluczyć z materiały dowodowej w sprawie. Ta sama procedura ma zastosowanie w przypadku uznania przedstawionego dowodu za niemający istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Sąd może dopuścić dowód z przesłuchania stron, jeżeli zostanie ono przeprowadzone zgodnie z procedurą określoną w art. 176 GPK, tj. jeżeli sąd nakazał stronie osobiste stawienie i złożenie zeznań dotyczących okoliczności sprawy.

Ostatnia aktualizacja: 11/02/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.